

מעמד זכר ל"הקהל" עם פירושים מתורתה של נחמה ליבוביץ

אביה אלבה | רכז רבנים, מחוז דרום

אלישבע דניאל | מדריכת תנ"ך מחוזית (לשעבר)

מבוא

שנת התשפ"ג היא מוצאי שמיטה. כשנזכר בעז"ה לבניין בית המקדש נשתתף במעמד ה"הקהל" בחג הסוכות, כנאמר בחומש דברים פרק לא: **"כְּבֹאֵ קָל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹקֵיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאַזְנֵיהֶם"**. מצווה זו, המתקיימת אחת לשבע שנים, מייקרת את התורה בעיני כל העם ומאחדת אותו סביבה.

בבתי החינוך שלנו אנו רוצים להדהד מצווה חשובה זו, כדי שתלמידינו יחושו את גודלה וחשיבותה של התורה. אנו מציעים כאן לערוך טקס זכר למעמד "הקהל", לאחר הכנה ולימוד בכיתות. בטקס נשלב מדבריה של נחמה ליבוביץ, שנבחרה להיות דמות החמ"ד השנה, ובחייה ובשיעוריה ידעה לייקר את התורה בעיני רבים.

לימוד מקדים

כדי שהתלמידים יבינו את חשיבותו של טקס זכר ל"הקהל", חשוב שבכל כיתה יתקיימו שיעורים בנושא, שבהם ילמדו את פרטי המצווה ומשמעותה, כל כיתה לפי רמתה. זאת מלבד ההכנה המעשית של התלמידים לטקס. ניתן למצוא הכוונה לכך בחוברת "קהל ה" (בהוצאת מינהל החינוך הדתי, תשע"ה) או באתר החמ"ד.

שילוב תלמידים בטקס

ההנחיה יכולה להיות של תלמידים. כמו כן ניתן לשלב את התלמידים בהקראת פסוקים, בהצגה - ילדים שעומדים לקבל את פני המלך¹ ניתן להוסיף שלב שבו הילדים מברכים זה את זה.

הכנות טכניות לטקס

- **מקום:** מומלץ לערוך את הטקס בבית כנסת גדול. אפשר גם באולם או ברחבת בית החמ"ד.
- **תפאורה:** יש להכין תפאורה מפוארת, כיאה לטקס שנערך פעם בשבע שנים - במה מרכזית מקושטת ובה שלט מרכזי, כגון: "כנס אחדות - מעמד הקהל" / "כאיש אחד בלב אחד" / "ברוב עם הדרת מלך".
- הצעות נוספות לשלטים: "ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" / "הקהל את העם האנשים והנשים והטף" / "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" / "זהאר עיני בתורתך ודבק לבנט במצוותיך ויחד לבנט לאהבה וליראה את שמך".
- **תאריך מומלץ:** לאחר סוכות, לקראת סוף חודש תשרי, עדיפות לשני וחמישי כשיש קריאה בתורה (במיוחד בבתי ספר שיש בהם מניין).
- **מוזמנים:** כל תלמידי בית הספר, הצוות, רבנים חשובים. אפשר להזמין הורים, נציגי רשות ודמויות נוספות מהקהילה. מוצע להכין הזמנה מעוצבת מתאימה.
- **במכתב להורים:** יש להסביר את חשיבות הטקס, לומר לתלמידים לבוא בבגדים חגיגיים.
- **הכנת אביזרים:** תלבושות לתלמידים המציגים, חומש או ספר תורה, במה לקריאה, שופרות, רצוי חצוצרות, ברקו, מצגת מלווה.
- * **באתר החמ"ד** תוכלו למצוא **מצגת הכוללת שירים**, סרטונים וקטעי הקראה. ניתן לשלב קריוקי, לשנת, למחוק ולהוסיף כראות עיניכם.

מהלך הפעילות

בפתיחת הערב תוקרן **שקופית** מצגת: ברוכים הבאים למעמד זכר ל"הקהל" - חמ"ד

- **שיחת פתיחה:** מן הראוי שבפתיחת הערב תתקיים שיחה המבהירה את חשיבות הטקס ומתארת מה היה במעמד "הקהל" בעבר.
- **הצגת פתיחה:** תלמידים מציגים

¹ לא זכינו שתהיה מלכות בישראל, לעת עתה. לדעתנו, לא מומלץ לתת לילד להציג את המלך, וגם לא למבוגר שיתחפש. אלא להסביר לילדים. עם תפילה להחזרת המלכות, שנתנים למישהו לייצג את המלך (ראה **מאמרו של הרב זולן ומאמרו של הרב לבנון** כגון: רב בית ספר, מנהל, רב העיר, רב שכונה, ראש העיר, ולהקריין שקופית של כתר. ניתן להכין ילדים שסיבירו למה המלך הוא זה שקורא את הקריאה במעמד "הקהל" - כיון שמטרת המעמד היא לאחד את ישראל סביב התורה, והמלך הוא המנהיג של כל ישראל.

– **תפקידים בהצגה:** משפחות - הורים, ילדים בגילים שונים. אפשר לשנות את מספר המשפחות וחלוקת התפקידים כרצונכם. כמו כן ניתן לבחור בחלק מהטקסט או להוסיף עליו.

המשפחה נכנסת במהירות.

ילד: אבא, למה אנחנו כל כך ממהרים?

אבא: מהר, שלא נאחר.

ילד: אימא, בסוכות מותר למהר כך?

אימא: כן, כן, אנחנו לא רוצים לאחר.

אבא (מסתכל לאחור וקורא לילד או ילדה שמתעכבים): בואי, רחל (או שם אחר), תזדרזי, אנחנו מחכים לך.

ילד: למה אנחנו ממהרים כל כך?

אמא: הסברנו לכם, שלא נאחר! עוד מעט המלך קורא בספר התורה.

ילד: המלך?!

ילד: אנחנו הולכים לבית הכנסת? אבל זו לא הדרך.

אבא: לא לבית הכנסת, לבית המקדש!

ילד: המלך יקרא בתורה בבית המקדש? אבל תמיד הכהנים עובדים בבית המקדש.

אמא: ילדים, לא להתעכב, אבא יסביר לכם בדרך.

אבא: נכון, את רוב העבודות במקדש עושים הכהנים. אבל לימוד התורה זו מצווה של כל עם ישראל, והמלך הוא הנציג של כל העם.

ילד: בואו, שלא נאחר (מזדרז).

◀ **מנחה 1:** ברוכים הבאים לטקס זכר למעמד "הקהל", שהיה מתקיים בבית המקדש מדי שבע שנים, עם צאת שנת השמיטה.

במעמד זה היו נקבצים כל העם יחד, מקבלים על עצמם עול מלכות שמים, שומעים מהמלך דברי חיזוק ויוצאים יחד - כאיש אחד בלב אחד - לשש שנות חקלאות ועבודת ה'.

שיר [אשורר שירה](#) שיר זה ובכל השירים ניתן לשלב מקהלה)

◀ מנחה 2:

התכנסנו יחד, כל משפחת החמ"ד של
אני מזמין את (כגון: ראש הרשות) לברך את באי המעמד.
(ברכת הנציג המוזמן)

המשך ההצגה:

אבא: בואו הזדרזו, עוד מעט מעמד "הקהל". המלך יקרא בספר התורה.

אימא: מי משיג את אבא?

ילד 1: הנה משפחת שמעוני. תראו, גם הם באים.

ילד 2: גם אתם באים למעמד "הקהל"?

ילד ממשפחת שמעוני: בטח, הבאנו גם את אחי התינוק. הוא בטח לא יבין אף מילה.

אבא: נכון, אבל גם הוא חלק מעם ישראל. התורה שייכת לכולם.

אימא: "ברוב עם הדרת מלך" כולל גם ילדים קטנים.

ילד 1: תראו כמה אנשים באים, כל השכונה!

אבא: אף אחד לא רוצה להפסיד את מצוות "הקהל", שחלה פעם אחת בשבע שנים.

ילד 2: אני יודע, המורה הסביר שזו מצווה שחלה בסוכות אחרי שנת שמיטה.

ילד 3: מה קשור שנת שמיטה? שנת שמיטה כבר נגמרה.

ילד 2: נכון, אבל זה מיד אחרי שנת שמיטה.

ילד 3: אז מה?

ילד 2: אם שנת שמיטה מתקיימת אחת לשבע שנים, אז גם אחרי שנת שמיטה זה פעם בשבע שנים.

ילד 3: מה, שבע שנים לא נקרא בתורה?

אבא: חס וחלילה! נקרא בתורה כל הזמן, ופעם בשבע שנים יש מצוות "הקהל", שבה המלך קורא בתורה לפני כל העם. שיהיה לנו כוח לשמור את התורה וללמוד אותה גם בשנים הבאות.

אימא: דני, אחרי השמיטה הקודמת היית בן שלוש. אתה זוכר את מצוות הקהל? הלכנו איתך ועם מרים שהייתה תינוקת.

דני: בטח! בעצם לא כל כך... נו, כן, קצת... בעצם לא, לא זוכר. אבל הפעם בטח אזכור.

- מורה / תלמידה מקריאה מדבריה של נחמה:

הגשמתה המלאה של התורה תלויה בקבלתה בכל שדרות העם על רבדיו החברתיים, שבטיו, מקצועותיו, צעיר וזקן, ואין היחיד ויהיה אף גדול הצדיקים יכול להגשימה במלואה ביחידות.²

◀ **מנחה 1:** בחייה ובאישיותה דאגה נחמה ליבוביץ להפיץ את התורה בעם, ללמד תורה לרבים. את דבריה שמעו וקראו רבים בכל הארץ, עוד לפני עידן האינטרנט. היא העבירה שיעורים שבהם השתתף כל מי שחפץ, כתבה גיליונות שהופצו בכל הארץ וענתה לשאלות פרשנות בהתכתבות אישית.

◀ **מנחה 2:** עיקרו של מעמד "הקהל" היה קריאה בתורה מפי המלך. כזכר לכך נקרא גם אנו בספר התורה. בואו נקבל בעמידה ובשירה את ספר התורה.

- הכנסת ספר תורה לאולם³

שיר: [שאו שערים](#)

◀ **מנחה 1:** במשנה במסכת סוטה כתוב שהיו מגישים את ספר התורה מחזן הכנסת לסגן, הסגן העביר את ספר התורה לכהן הגדול והכהן הגדול העביר את הספר למלך. כל זה כדי להגדיל את כבוד התורה, שכל כך הרבה אנשים חשובים חוצים להיות שותפים במצווה זו.

- מעבירים את ספר התורה מאחד לשני⁴

- **תרועת כבוד** (בחצוצרה: [בקיבור](#))

2 "ישם לב לכך שהפרשה פונה אל ישראל בגילים שונים, במצבים שונים, בהתעסקויות שונות. היא פונה אליך בהיותך סוהן המקריב, בהיותך שופט שלפני עומדים בעלי דין, אל הבן אשר הוריו עודם בחיים, אל צעיר שמזדמן על דרכו זקן, אל האיכר בשעת זריעה, בשעת קציר ובציר ואל החנווני השוקל ללקוחותיו. הווה אומר, הגשמתה המלאה של התורה תלויה בקבלתה בכל שדרות העם על רבדיו החברתיים, שבטיו, מקצועותיו, צעיר וזקן, ואין היחיד, ויהיה אף גדול הצדיקים, יכול להגשימה במלואה ביחידות: ולכן נאמרה פרשה זו בהקבל, כי רק העם בשלמותו, 'כל עדת ישראל', יוכל להגשימה". (עיונים חדשים בספר יקרא פרשת קדושים)

3 אפשר לקרוא מתוך ספר תורה, עפ [פסק הלכה של הרב יעקב אריאל שליט"א](#)

4 אם מחליטים שעושים טקס העברת ספר תורה בין התלמידים, כדאי לקחת קופסה של ספר תורה או חומש, ולא ספר תורה אמיתי.

ילד קטן: אני זוכר!

(המשפחה צוחקת).

אימא: אתה בן חמש. לפני שבע שנים עוד לא נולדת...

ילד גדול: תראו, עוד מעט מגיעים.

ילד: אימא, תראי כמה אנשים באים. כל הילדים מהכיתה שלי כאן.

אמא: ב"ה, עם ישראל אוהב את המצוות.

ילד: איך נשמע את המלך קורא בתורה?

אבא: נהיה בשקט, ואם נתרכז נצליח לשמוע.

תחילת הטקס:

- כיתה א' קוראת בקול רם (כל הכיתה קוראת ביחד):

שיר למעלות: אִשָּׁא עֵינֵי אֶל הַהַרִים, מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי. עֲזָרִי מֵעַם ה' עֲשֵׂה שְׂמִים וְאָרֶץ. אֵל יִמֵּן לְמוֹט רַגְלֶךָ; אֵל יְמִינִים שְׂמֶרְךָ. הֲנֵה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. ה' שְׂמֶרְךָ, ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ. יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכְּךָ בַּלְיָהּ. ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע, יִשְׁמַר אֶת נַפְשֶׁךָ. ה' יִשְׁמַר צִאֲתֶךָ וּבֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. (תהילים קכא)

- מבוגר קורא:

וַיְצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסְּכּוֹת. בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֶ-לֶקֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם. הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטַּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיִרְאוּ אֶת ה' אֶ-לֶקֶיכֶם וְשִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְנִיחָם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאֵה אֶת ה' אֶ-לֶקֶיכֶם כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ.

(דברים לא י-ג)

◀ **מנחה 3:** במצוות "הקהל" התכנסו כל עם ישראל, אנשים, נשים וילדים. נחמה ליבוביץ, שהייתה מורה גדולה ונערצת ותלמידה חכמה שרבינים ורבניות למדו מפיה איך ללמד תנ"ך, התייחסה לכך.

מנחה 2: אני מתכבד להזמין את כבוד הרב _____ לקרוא מספר התורה מתוך מה שהיו קוראים ב"הקהל", זכר לקריאה שקרא המלך בספר התורה.

"וואת המצוה, החקים והמשפטים אשר צוה ה' א-לקיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה. למען תירא את-ה' א-לקיך, לשמר את כל חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה, אתה ובנך ובן-בנך, כל ימי חייך ולמען יארכו ימיה. ושמעת ישראל, ושמרת לעשות, אשר ייטב לך ואשר תרבונו מאד באשר דבר ה' א-לקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש".

(דברים ו, א)

• שיר: **מה אהבתי תורתך** מ:44:0

מנחה 3: אוהבים אנו את התורה ואת מצוותיה. מצוות הקהל חיזקה את אהבת התורה וגדולתה בעיני כל העם.

על התורה נאמר: "לא בשמים היא", ולא מעבר לים היא. בעיוניה כותבת נחמה ליבוביץ על פסוק זה:

• תלמידה מקריאה:

"[...] באו הפסוקים להגיד גדולה ותפארתה של התורה וכמה מצווים אנו לחבבה, להתגעגע אליה ולהימשך אחריה, שאילו היתה בשמים היינו צריכים לעלות אחריה".
עיונים חדשים בספר דברים, פרשת נציבים ל, יב

מנחה 3: נקרא עוד מדברי התורה שהמלך היה קורא ב"הקהל":

• כיתה ב' קוראת בקול רם:

שמע, ישראל: ה' א-לקינו, ה' אחד. ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך. ושמנתם לבניך ודברת גם בשבתך בביתך ובקמך ובקמך. וקשרתם לאות על ידך והיו לטופת בין עיניך. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך.

• כיתה ג' קוראת בקול רם:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' א-לקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנה ותירשה ויצהרה. ונתתי עשב בשדה לבהמתך ואכלת ושבעת. השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ובעדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם. וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם. ושמרתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטופת בין עיניכם. ולפדתם אתם את בניכם לדבר גם בשבתך בביתך ובקמך בדרך ובשכבך ובקומך. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ.

• שיר: **אשר בחר בנו**

מנחה 2: כל מילה בתורה, כל אות, חשובות ויקרות מזהב. כפי שלימדה המורה נחמה ליבוביץ.

• תלמידה מקריאה מדברי נחמה:

הנאמר לנו כאן קרוב לסיומה של התורה כולה הוא חשיבותו של כל פרט ופרט, אין התורה - תורה ברעיונותיה הכלליים, אלא אפילו כל סיפור מסיפוריה, כל פרט מפרטיה, כל קמט שבסגנון דבריה - תורה הם.⁵

מנחה 1: במעמד "הקהל" קרא המלך בתורה גם את הברכות מפרשת כי תבוא.

• כיתה ד' קוראת בקול רם (אפשר להגיד לילדים לענות אמן בסוף כל פסוק, בקול רם ביחד):

ובאו עליה כל הברכות האלה והשיגה כי תשמע בקול ה' אלקיך.

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה.

ברוך פרי כמנה ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגור אלפיך ועשתרות צאנך.

ברוך טנאך ומשארתך.

ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך.

◀ **מנחה 2:** המשנה במסכת סוטה (ז, ט) אומרת שישן שמונה ברכות שמברכים במעמד זה.

• תלמידים נבחרים מכיתות ה'-ו' קוראים את הברכות בקול רם (לא לענות אמן):

1. על התורה: אשר נתן לנו תורת אמת ונתי עולם נטע בתוכנו, וחותרם בה: נתן התורה.
2. ועל העבודה: רצה ה' א-להינו.
3. ועל ההודיה: מודים אנחנו לך.
4. ועל המועדות: אתה בחרתנו.
5. ועל המקדש, שתשרה שכינה בבית המקדש, וחותרם בה ברוך אתה ה' שוכן בציון.
6. ועל ישראל, שלא יסלק ה' שכינתו בישראל, וחותרם בה: הבוחר בישראל.
7. ועל הפהנים, שיקובל הכהנים - קרבנותיהם ברצון. וחותרם בה מקדש הכהנים.
8. ועל שאר התפלה, שיהו ישראל נושעין מאויביהם. וחותרם בה עמך ישראל צריכים ישועה ברוך אתה ה' שומע תפלה.

◀ **מנחה 3:** אנו מתכבדים להזמין את כבוד הרב

לקיים איתנו יחד קבלת עול מלכות שמיים.

• ברקע: [ה' מלך](#)

• תקיעת שופר / שופרות

שמע ישראל

ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלוך לעולם ועד

ה' הוא האלוקים

• תקיעת שופר

◀ **מנחה 1:** לקראת הגאולה השלמה, זכינו לצמיחתה בהקמת המדינה. הקהל מתבקש

לעמוד בעת התפילה לשלום המדינה.

• כל הקהל יחד, בליווי מורה / זמר ברקע + חזן:

תפילה לשלום המדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו,

ברך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו.

הגן עליה באברת חסדה, ופרש עליה סבת שלומה,

ושלח אוהר ואמתה לראשיה, שריה ויועציה,

ותקנם בעצה טובה מלפניה.

חזק את ידי מגני ארץ קדשנו,

והנחילם אליהנו ישועה ונצחון תעשרם,

ונתת שלום בארץ, ושמחת עולם ליושביה.

ואת אחינו כל בית ישראל, פקד נא בכל ארצות פזוניהם,

ותוליכם מהרה קוממיות לציון עירך ולירושלים משבן שמה,

בפתוב בתורת משה עבדך (דברים ל, ד-ו):

"אם יהיה נדחה בקצה השמים, משם יקבצה ה' א-היה ומשם יקחה.

והביאה ה' א-היה אל הארץ אשר ירשו אבותיה וירשיתה,

והיטבה והרבה מאבותיה.

ומל ה' א-היה את לבבה ואת לבב זרעה,

לאהבה את ה' א-היה בכל לבבה ובכל נפשה, למען חיה".

ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמה,

ולשמר את כל דברי תורתך,

ושלח לנו מהרה בן דוד משיח צדקך, לפדות מחבי קץ ישועתך.

הופע בהדר גאון ענה על כל יושבי תבל ארצה,

ויאמר כל אשר נשמה באפו:

"ה' א-להי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה!"

אמן סלה.

• כל המורים ביחד:

תפילה לשלום חיילי צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב,

הוא יברך את חילי צבא ההגנה לישראל ואנשי כחות הבטחון,

העומדים על משמר ארצנו וערי א-הינו,

מגבול הלגון ועד מדבר מצרים, ומן הים הגדול עד לבוא הערבה,

ביבשה באויר ובים.

ימן ה' את אויבינו הקמים עלינו נגפים לפניהם!

הקדוש ברוך הוא ישמר ויציל את חילינו מפל צרה וצוקה, ומפל נגע ומחלה,

וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם.

ידבר שונאינו תהתייהם, ויעשרם בקטר ישועה ובשטר נצחון.

ויקיים בהם הפתוב (דברים כ, ד): "כי ה' א-היכם ההלך עמכם, להלחם לכם עם

אויביכם להושיע אתכם". ונאמר: "אמן"

• לסיים בתפילת "מי שברך" לקהל להרגיל את תלמידים לענות אמן ביחד, כמנהג

הספרדים, גם באמצע הברכה.

• [אני מאמין](#)

• סיום